

SCHEDIASMATIS,
DE NULLA PER
EQVULEUM
EXPRIMENDA

ANIMI SENTENTIA,

Caput prius HISTORICUM.

Quod cum consensu ampliff: Facult: PHILOSOPH.

PRÆSIDE

UIRO CL.

**D^N. ALGOTHO A.
SCARIN,**

Histor. & philoloph. civil. Profess ordin.

ad publicum examen

modeste detert

CAROLUS GUST. MELARTOPOEUS

Austro Finlandus

Ad diem IV. Julii, Anni ~~MDCCCLXIV.~~ ^{1744.}

ABOÆ, excud. Joh. Kiæmpe Reg. Acad. Typgr.

Muneris nobilitate & eminentia inelyto Viro

**D^N. ANDREÆ JOH.
HAGERT,**

In dicafterio Regio magni ducatus Finlandiæ AD-
SESSORI conultissimo,

MÆCENATI & PATRONO meo colendissimo,

Maxime reverendo as-

D^N. GREGORIO

Lingg. Oriente: Pro.
Pastori parochiæ in
Mæcenati

Dubia cum me teneret mens, chartaceum hocce munus
favoris & benignitatis Vestræ, quâ omnes in Musa,
mini. Hinc arripui ansam, hancce opella n. Magnis Vestris
nignitate illam benevole excepturos, nec tam tenuitatem oblata
salutarum limina vestra accedentem, quam ut observantiam pro-
accipere, neque posthac favore Vestro prosequi dedignemini,
fluentes omni felicitate quam diutissime, reipubice
SUMMORUM NOMI-

humillimus

C. G. ME-

VIRO maxime reverendo atque celeberrimo

D^N. JOHANNI
WALLENIO,

S. S. Theol. Doct. & Profess. Reg. & ordin. PASTO-
RI eccles. Fenn. Aboens. gravissimo, utriusque con-
sistorii ad Auram *Adfessori æquissimo.*

MÆCENATI OPTIMO

que amplissimo VIRO,

STENMAN,

*fess. Reg. & ordin.
Pæmar vigilantissimo,
propensissimo,*

*quorum consecrare nominibus; subibat animum cogitatio-
rum castris militantes prolecuti estis, & in dies prosequi-
Nominibus dicandi, confidens Vos, pro singulari Vestra be-
rei quam animum offerentis aestimatos, non alia intentione
fiteatur suam. Ne itaque crassioris feli munusculum hocce
quâ par est pietate & observantia obsecro! Deus O. M. Vos
emolumento, superare patiasur, sic precatur
NUM VESTORUM*

cliens

LARTOPOGUS.

Viro admodum reverendo atque præclarissimo

Dn. ISACO ROSS.

S. S. Theol. *Adjuncto* academiae Aboensis, Pastori in
Nådendahl/ Reso/ & Merimasto v. *igilantissimo*, pa-
trono certissimo, quovis observantiae cultu ad cineres
usque devenerando.

Admodum reverendo & præclarissimo.

Dn. Mag. JOHANNI WANÆO,

Pastori in Orivesi dignissimo, fautori & evergetæ
omni honoris genere pro
sequendo.

Plurimum reverendo & clarissimo

Dn. GUSTAVO ROTHOVIO,

In Pelkæne Pastori meritissimo, evergetæ quavis ob-
servantia venerando.

Minime dignum esse opusculum hocce, quod Lyncea Ve-
men favoris memoria longe gratissima, ut & spes e-
clientum, illud quaecumque sit, vobis offerrem. Favete itaque
non minimam partem in sinu Vestro positam esse noveritis,
nacta fuerint complementum, eademque cum illa, quæ Poli

Nominum

Observantissi-

A. &

Viro admodum reverendo atque preclarissimo
Dn. MARTINO MARTINIO,
Praposito & Pastori in Hauho & Tulois adcuratissimo,
fautori & euergetæ ætatem de-
venerando,

Viro plurimum reverendo atque clarissimo
Dn. CAROLO MELARTOPOEO,
Pastori in Uffela longe meritissimo, spatruo carissim
mo & perinde honore & amore ad cineres
usque prosequendo.

Maxime spectabili Viro,
Dn. PETRO JUSLEEN,
Dicafterii regii Aboensis Advocato gravissimo, a-
vuaculo meo pia mente colendo.

strorum oculorum lumina subeat, lubens fateor; pristini ta-
jusdem debinc obtinendi, me nihilominus impulerunt, ut more
tam huic conamini, quam rebus & fortunis meis, quarum
Vivite felices, donec desideria quæ hujus sunt soli, juvenis
est, pærennis vitæ aurâ permutaveritis. Sic vovet

Vestrorum

mus cultor

R.

Handelsmannen i Stapelstaden ÅB
Högwälsachtade Herren
Herr JOBST NICLAS SCHULTZ,
Min Gunstige Synnare

Sin jag ej Ehr ömhet stora
Wore wård at platt förlohra /
Om jag hoglöst lät framgå
Detta tillfäll' at utnämna
Hwad Ehr dust mig tåfts har lämna:
Och Ehr intet tänckte på?

Mera gode i mig beskårat/
Kärleks flere prof föråhrat/
An jag kan betahl' igen/
Start jag mänd min fader salna/
Eder omsorg börja wakna
Om mig / och min lycka ten.

Hwarför til ett wördsamt minne/
Derta lilla stämpelat linne
Afwen Ehr jag räcker fram.
Til at wisa hogen lysar:
Men äth matta kraften ryster
När jag ser den råslig au.

Men jag ber i then mottagen/
Allt på förra wäs och lagen/
Lät Ehr kärlek intet leds,
At i lycka här må rdna/
Himlen sidst Ehr ewigt kröna /
Önskar den som lefwer steds

Högwälsachtade Herr Handelsmannens
Hörjammaste Tjenare
C. G. M.

PRÆFATIO.

§. I.

ARduam provinciam, eamque, quæ multum laboris atque temporis postularer, in me susciperem, si excutiendæ conscientia modos olim & hodie usitatos omnes attingerem, & quid de justitia atque injustitia omnium eorum sentiendum sit, judicium pro merito, meum interponere sustinerem. Hanc itaque fidem mihi veniamque exopto, liceat hac prima vice, quantum ætas juvenilis, ingenii & virium mearum imbecillitas permittat, de fungi saltem *recensione* quantulacunque severitatis pristinae & hodiernæ, quâ latebras conscientia alienæ, quorum interest, explorare solent. Non ex mustaceo laurum aut ex re frivola laudem capto. Equulei in quæstionibus ambiguis usum

A

mul.

multi sunt, qui justum & legitimum; alii vero non pauciores numero, qui, quid in rem fiet alius se introspicere putant, pro ejusmodi organo venditant, quo incertum per æque incertum probandum venit omnino; examineque finito illo, nil superest, nisi quod tortorum patientiam utrinque fatigaverit. id quod cum idem sit, quod in aëre piscari, a socialitatis fine digredi longius, imo naturæ humanæ quoque adversari, consentiunt plurimi. Cum verò argumenta, quæ solenni in academiis consuetudine ventilari solent, problematicæ disceptationis ut plurimum sint & esse velint, differendi contationem hanc ipsam, præ cæteris, arenam elegeri, in qua torqueri latera, measque, quantum fieri possit, vires in sublime cogere non inhonestum putari. Tu modo Lector benevole, conatui, si tuæ non ubique respondeat expectationi, ignoscas obsecro, & quæ in nobismet desideraveris, e locuplete magis sinu benevolentiae tuæ eruditionisque supple. Cumque procul a se invicem tendant & deflectant, in excutiendo hoc argumento, mentes eruditorum, alias & in aliis, *quæ recte stare solent; quam* dis-

difficile musteo juveni mihi fuerit, inter tot sen-³
tentiariarum divortia nusquam impingere aut à
viâ aberrare, Tecum ipse perpende.

§. II.

AB excutiendis & explicandis terminis, qui
rubrum dissertationis ipsum componunt,
lubenter abstinere, ad effugiendum censuram
præposteram multorum, qui *ociose critica* con-
vicio *philologia* studium tantum non omne tra-
ducere solent. Interim quum sit vocabulum *E-*
quulei præsentis tractationis caput, quod dici-
tur, atque summa, idemque apud auctores
latinos diversimode accipi soleat adhiberique,
quid impræsentiarum nomine *equulei* notatum
velimus, antequam ad rem ipsam perventum
fuerit, paucis prælibare juvabit. Per *equule-*
um vero intelligo tormenti genus omne, quo
sceleris admissi conscientia mens frangi, & ad
confessionem sui alienive delicti trahi solet at-
que compelli. Sozomeno *tortorium*, aliis *ca-*
tasta & *stipes noxialis* dicitur, nonnunquam etiam
questionis nomine venire moris est, idque per ty-
necdochen antecedentis pro consequente,
quod in inquisitione facti, cum *questiones* &

interrogationes non procedant, ad tormenta demum, ceu ultimum expiscandi veri remedium hocce, justitiæ læsæ vindices venire soleant. Equulei apud veteres formam atque figuram, ejusque in mancipiis Romanis, cum ingeniosa eorum obstinatio expugnanda esset, principem & præcipuum usum fuisse, non est, ut multis designemus aut tabulis rerum gestarum evictum eamus. Sufficiat dixisse equuleum fuisse machinam ligneam, ad equi similitudinem fabricatam rotulis & funibus instructam, quibus impliciti rei divaricatis membris, pedibus puta brachiisque alligabantur, & ad rupturam usque compagis membrorum expandebantur; quæ si non simplex inquisitio proficeret ad illud obtinendum, quod voluerunt, unguis bifidus & candentibus laminis admotis intendebatur, donec frangeretur pervicacia noxiorum; sed non crebro minus patientia illorum, qui criminis admitti nullius infamia laborabant. Ejusmodi verò torturæ genus, cum inter cetera vexatissimum fuerit, pro quocunque ad veri inquisitionem fori remedio violento, apud auctores latinos promiscuè usurpari, tralatitium est.

FActa in antecessum brevi expositione notio-
nis *equitatis*, ad natales rigidi moris & tor-
menti hujus respiciendum. *Polydoro Vergilio* Nimi-
rodus primus torturæ inventor audit. In illa
Hebræorum vetere republica eademque a Judi-
cibus & regibus piè administratâ, nullum rece-
pti instituti huius vestigium invenimus. Fuere
Judæi dilectum DEO genus, sed satori & be-
nefactori suo gens non alia magis inimica. In-
stituit IPSE rempublicam eorum, juris & justitiæ
Zelotes acerrimus. Media pervincendæ obstina-
tionis, quâ præcipuè laborabant, pro ratione
delicti, alia atqve alia consecravit. In offen-
sionibus, quæ ipsum immediate concernerent,
sortes adhiberi voluit, quas præsens ipse direxit.
In ordinariis vero judiciis, per tormenta veri
exprimendi nullum mandatum dedit, nedum
mentionem injecit. illud sine dubio facturum, si
naturæ humanæ & rei indoli conveniens, idem-
que ad obrinendum finem proportionatum in-
strumentum vidisset. Occurrunt, non nego,
exempla plurima instituti, per tormenta, pro-
cessus inquisitorii, sub ipso novi foederis dilu-

cubo. Jussit tribunus adduci in castra *Paulum*, ut in illum flagris inquireretur. Imo de *Pilato* constat, quod cum communi voce famaque populi in seditionis & pervertendæ religionis suspicionem CHRISTUS ipse venisset, ad flagellationem, acre tormenti genus, eundem quoque damnaverit: sed quoniam fuit Syriæ rector idem, ceterique pro-consules, natione Romani, qui in illa provincia, suæ gentis more, delicta publica tractabant, remanet non fori judaici rogatione aliqua, sed Romanæ gentis arbitrio, illam cum imperio consuetudinem investam fuisse. Quid? quod licet loris & virgis viam tentaverint *Romani*, qua in mastigiarum conscientias penetrarent. In servos enim idem, quod in bruta animantia juris sibi permittebant; ab illa lege tamen liberos homines exemptos fuisse; & ante solennem damnationem, nullam in terga reorum savitiam exercendam esse, *Pauli* versus edictum Tribuni protestatio (a) satis superque docet: gentis dominæ legi & consuetudini isti temerè non iturus obviam, si ad confessionem delicti proficere torturam, eandemque cum justitia naturali con-

senti

(a) Actor. XXII, 28. seq.

sentientem vidisset, agnovisset. Apud *Græcos*, non modo servos sed & potentiores liberos, si quam cogitati aut perpetrati sceleris suspicionem de se movissent, fideiculis nullis non laceratos fuisse, testimonia historicorum multa docent; exemplo plane & omnino non improbando, quatenus potentiores cum tenuioribus, juris & justitiæ æquitate eâdem conneri, non plebeos peccantes solum, sed & divites & opulentos valetudinario eodem compingi voluerint; quidquid secus sentierit *Hermolaus* apud *Curtium*, Alexandrum regem temerè accusans, quod duces exercituum, præterquam morte affectos, in *æquuleum* quoque imposuisset.

§. IV.

A*ntiochum Epiphanem*, quem epimaneum verius nominaveris, præ cæteris suæ gentis tyrannis, in excogitandis diversis sævitæ generibus, ingeniosum fuisse, *Josephus* refert, præunte, sine dubio libri de gestis *Maccabæorum* auctore. Et quisquis de taurini corii scuticis in audiverit, de sartaginibus, & ollis æneis, ceterisque gentium abominationibus, crudelitatis apparatu romano, non multo mitioribus, quibus

bus tyranni gentis illius Judæorum in religione constantiam pervincere studebant, infamis artificii & instituti hujus inventionem iisdem non facile quisquam invidet. Quo vero tempore apud Romanos equulei ulus primum intelcere cœperit, adeo non adhuc ad liquidum perducta res est. Sunt qui *Tarquinium Superbum*, sicut carceris & latomiarum: ita quoque instituti infelicissimi hujus auctorem esse volunt, neque illud sine ratione. Ad stabilendum dominatum grassabatur ille flagris in terga superbi: itemque cædibus in cervices civium suorum; istaque principatus & imperii insolentia, cum se non nisi odium & invidiam civium suorum promereri vidisset, ne insidiis apertam portam proderet, parricidii suspectos, si qui offerrentur, ut non de se modo confiterentur, sed & complices manifestarent, quaestionum genera multa adinvenisse & in medium adhibuisse, perquam veri simile videtur, quamvis qui in necem *Tarquinii Prisci* conjuraverant, parricidas, tormentis Nam antea admotos & ad confessionem coactos fuisse, ex *Dionysio Halicarnass:* in promptu sit videre. Et ne processum istum posteris,

hisdemque cultioribus temporibus exspirasse, quis sibi persuadeat, ad suum usque ævum perdurasse auctor ad Herennium non obscure significat, cum de majoribus suis, viris post N. C. illustribus scribit, quod veri inveniendi causa, cruciatibus atque tormentis quæri voluerint, & summo cum dolore cogi homines, ut quidquid scirent, dicerent.

§. V.

IN Christianis primorum temporum, ordinem hunc processus criminalis rigide observatum fuisse, quæ supersunt novellæ ecclesiæ monumenta profana quoque loquuntur. Quamvis enim multi fuerint præsides provinciarum, præsertim in illo lucis atque tenebrarum confinio, a sanguine Christianorum abhorrentes: qui proinde ineptum putarunt obstinationem non in scelus, sed diversam saltem Numinis colendi formam tormentis flectere velle, quamvis fuerint illi neque numero pauci, qui remedium insonitibus suppeditarint, quomodo responderent delati, cum ad tribunal eisdem seculi superstitione vocaret. Fuere tamen alii, qui non minas intaxaverunt modo, sed constantiam religionis omnem,

B

a re-

a receptis sacris abhorrentem, obstinationem adversus imperium inflexibilem interpretari non veriti sunt. Atque istius sub pietatis specioso, quamvis falso nomine, ad subeundem judicium, Christianorum multi sunt adacti: semelque excitata causæ inquisitione, quotquot implicarentur nexibus iisdem, barbaræ superstitionis nomine, in quæstionem dati primum; mox longa & exquisitissima tormenta traditi fuerunt. Ante *Trajanum* imperatorem, sicut romanum civem torquere lege prohibitum: ita servum quoque sollicitare tormentis in caput Domini sui, impium habebatur. Illo vero regnante, quia in crimine majestatis & perduellionis, torqueri ceperunt servi in odium dominorum suorum, & quicumque dissiderent religione, pacis & majestatis patriæ turbatores haberentur: inde in servitia primum, de hinc ipsos quoque dominos religiosi criminis suspectos, tormentis inquirere ceptum fuit. *Plinius* secundus Bithyniæ proconsul moderatioris judicii, licet alias inter supersticiosos & facinorosos distingvere perquam bellè noverit, in coitiones sacras Christianorum neque ille tamen inquirere intermisit: tradens
ad

ad tormenta ipsa quoque sequeioris sexus *ministra*, ut quid veri inesset, facilius discernere primum, & mox, lata fori sententiâ, decernere posset.

§. VI.

IN Christianam *Roman* ferum & barbarum morem istum vetus & gentilitia derivavit, quin, neque refragante sequeioris *xvi papae*, factum, ut imperium Romano-Germanicum invalerit. Apud veteres *Germanos*, illos puta, qui *Gotho-Danici* sinus viciniam, ab utrinque tenent, quemadmodum apud *Arraganios* & alias moratiores gentes, nullo modo usitatam fuisse torturam, *Thomas Schmitt*, Anglicani populi sub exemplo probare annititur. In *Anglia* verò cum pro servili & libero homine indigno more habeatur inter torquendum elicere alicui confessionem; quin, ab *Anglis Saxonibus*, uti notum, repetant illi, qui hodie sunt *Angli*, suam quoque originem; apud *Germanos* per adeo non multa secula ferum & barbarum morem istum in usu fuisse, historicus idem non obscure indigere videtur. Et certe, qui veterum *Germanorum* criminale forum multis descripsit *Tacitus*,

in illa recensione criminum & constituta multiplicis animadversionis, processus per dolores eliciendæ confessionis, mentionem nullomodo intermisisset, si qua in illorum judiciis palam obtinisset. Servorum meminit, quod non nisi rarissimo exemplo vinculis & verberibus illos coercuerint. Si leges distringi voluerint flagra adversus liberos peccantes ad pervincendam eorum negandi pertinaciam, morem gentis istum, seu rem majoris momenti, certe non omissurus fuisset.

§. VII.

Vulnera, quæ pridem ecclesiæ fuerunt, in virtus attingo. Esse inter illos actus, qui minas & imperium, vim & necessitatem humanam omnem effugiunt, religionem principe loco ponendam, omnes consentiunt. Corpore subditum quis facere potest. ut sponte & libenter in illa jura concedat; ut credat & cum affectu diligat, quod animo improbat atque fastidit, vi nulla equivoce tortore effici potest. Quomodo gentiles principes & injustissimi rei-publicæ administri eorum, sub specie justitiæ & provehendæ pacis publicæ, crudelissima tormentorum genera versus avitæ, hoc est, dominantis & catho-

catholicæ religionis *sua* refractarios servos atque dominos excogitaverint, modo diximus. In ecclesiâ, quamvis ab initio torquere privilegiatas personas perinde illicitum fuit, in crimine læsæ majestatis tamen & quidem præcipue hæreseos, quæ priori æquiparanda erat, ab equivo nemi- nem exemplum fuisse, quæ pridem fuit, eccle- siæ facti consentiunt universi. Cum processu in- quisitorio cœpisse, saltem ex eodem, seu fonte dimanasse, non est quod inficias ire aut dubi- tare quisquam possit. Potius sicut idem ille processus (cujus sub primis imperatoribus præ- ludia quædam irrepsisse non negamus) non tu- bito sed pederentim orbem Christianum invasit; ita idem existimandum quoque de doloribus adhi- beri solitis ad eruenda religiola crimina, quod ab initio rarius; unâ cum monarchiâ ecclesiast: verò, quo magis illa in immentum augeri cœperit, tanto magis hujus, torturæ puta, usus etiam ma- gis magisque, invaluerit. Quæ verò tyrannis & justitiæ confusio universalis per illa monstra & cruda genera multa inquirendi in hæreti- cam pravitatem, invecata fuere? in aliis crimini- bus, accusator atque testis idem nemo esse po- tuit

tuit. Non criminofum criminofus accusare, neque fi patrem filius deferret, fidem in foro ullam invenire potuit. Verum in religiofis criminibus inquirendis atque vindicandis illegalia & enormia quæcunque pro norma habebantur atque ratione. Ibi non in leviffimis folum, fed & illis, quæ graviora videri voluerunt, testis & delatoris &, quod mireris, iudicis quoque perfonam, etiamfi jure nullam haberet iurisdictionem, puta fi clericus effer, unus idemque fuffinere potuit; hodieq; potest, fi zelo fervens pharifaico ipfe fibi falfo perfvadeat, quod non fit calumniator. (a) quem vero in culpam maligna fors fua vocaverat, illum palis affixum & lentis torminibus, ad confessionem usque excruciatum fuisse, annalium non inficienda fides, & quæ

pe.
 (a) *In illo foro iudicis auctoritas, ad dictaturam Canonum, nititur mente PAPÆ inenarrabili, a quo fufceptum est officium: Et deinde doctrina S. THOMÆ, quæ fola est igne Spiritus Sancti examinata Et purgata, Et fummi philofophorum principis ARISTOTELIS fententiis decorata; Boehmer; Jurifpr. eccl. IV. p. 1124.*

penitus non adhuc aboleri potuere veteris processus reliquiae, restantur. (b) Utrum verò ea, quæ olim versus mundi potentes præcipuè intendebatur *excommunicatio*, eosque infames & intestabiles, h. e. divinarum humanarumque rerum communionè indignos effecit, usque dum *invalescerent pietatis Zelo remissa manus eorum*, factis in equuleo quæstionibus annumeranda sit, nostram in præsentia controversiam non facimus. Erit de illo torturæ genere locus disquirendi, cum de parili principum, eodemque usitatissimo alios principes subigendi genere, ejusque moralitate dicendum venerit.

§. VIII.

AD ignem probare suspectos & per calcatos gestatosque vomeres candentes, certum tacere velle incertum, non nationibus sub arcto solum, sed & cæteris inhabitati orbis gentibus paganis atque Christianis in usu fuisse, constat.

In

(b) *Processum ejusmodi, quo docentur magis quam caventur peccata, Hispani ipsi theriacam ecclesiasticam & Amelotus in Tacit? venenum tranquillitatis publicæ appellat. adde sis Neta selbladii biblioth. Sveth. V. p. 148.*

In causis cum criminalibus, cum quoque status, puta si quæ de nascendi sorte controversia existeret, ordaliorum species diversæ introductæ fuerunt. Illa vero quæ per ignem fieri solebat, viris ecclesiasticis in primis debetur, occasionem Poppone thauratargo ferente, Danorum apostolo; postquam de eodem fama percrebuisset, quod gemino per ignem probationis genere defunctus, dubiam doctrinæ veritatem miraculo comprobasset. (a)

(a) *Papismo durante reginas & reges, no quid de privatim delatis dicam, probationis generi isti subjectos fuisse plurimos, exempla multa docent; eorum vero alios rite se purgasse, alios in contrectando vehementer semet exussisse, juxta quoque legitur. Quid vero de Popponis illa ferri gestatione, utrum ferri igniti vim naturalem, ne illa se exereret, supernaturali modo DEUS cohibuerit, utrum vero præstigia, & a superstiosis hominibus in proaigium tractum sit commentum, anceps est disceptatio. Quæ in genere Hug: Grotii benigna sit sententia de examinibus ad tactum ignitorum pomerum institutis, (b) in specie vero Dania*
gen.

gentis virorum eruditorum Arnkielii [b) & Mollerii (c) iudicium de omnibus, qui divinitatem facti huius in dubium vocare ausi fuerint, scripta illorum loquuntur. Sed cum de tempore quo proditum, loco, quo celebratum fuerit miraculum, itemque super aliis circumstantiis non conveniant scriptores fere coevi: omnisque argumentandi nervus Doctorum resolvatur in prius in virtute Divina, non, quæ successere seculis, magis quam prioribus illis imminuta: Nos vero, cum quæ, decimo & sequentibus seculis temerandi annales, & quæ nunquam contigere, iisdem infarciendi, sacrificulorum licentia fuerit, recognoscimus: quomodo ad spirituales dominationem nullis non anathematis & superstitionibus grassati fuerint: nisi speciosa & præter morem gesta tantum non omnia, quibus luxuriant martyrologia ævi illius, pro genuinis habere voluerimus, de Poppone dixerimus, incertam esse omnem de veritate miraculi illius luctationem scriptorum: saltem non male iudicasse Oernhelmium, cum de dissenso scriptorum Danicorum asserit, quod miraculis ejus, omnem prope fidem ipsi detrahant. Quod

ad ceteros autem, ut puta civitatum rectores, qui ad levandam invidiam tyrannidis, temeritati legum civilium quoque religionem praterxunt, apud plerasque quæ, hodie sunt, gentes damnari consilium eorum, neque sine scelere & impietate in usum amplius revocari posse, per se quisque videt.

(a) Libr. de veritate relig. Christian. I. 17. fin.

(b) Cimbrische Heiden bekehrung p. m. 205.

(c) Isagog. in histor. Cimbria eccl: & literar. II. p. 76.

§. IX.

OMnes non ad chorum & sinum ecclesiæ spectantes homines ad inquisitionis tribunalia, omnem sæpe humanitatem exsuperantia, pertinuisse, modo diximus. Eodem utrum clerici pertineant, an vero inter privilegiatas personas locum olim meruerint & hodie quoque mereantur, dubitari potest. Ex sententia *Augustini*, seculi V. patris, si homicide essent, a tortura non immunes erant. qualia vero seculis, quæ succedere, & quam late patentia fuerint privilegia eorum, postquam leges politicas corrigendi & emendandi facultatem obtinuissent, itemque jus sibi vindicassent laicos denunciandi, suæ

VERO

vero proterviæ lasciviæque accusandæ potestatem
 laicis omnem penitus ademissent, notissimum est.
 Prout minus sagaces erant primicerii ordinis il-
 lius ad videandam & dignoscendum ea omnia
 pericula, in quæ vocantur homines abs peccatis
 illorum, & proinde peccantibus iisdem non nisi
 leviores, easdemque sæpe ridiculas pœnas irro-
 gabant: ita ad confessionem culpæ, si quæ adhi-
 bitæ fuerunt quæstiones, easdè patienter, non a-
 cerbè, verum bono, quod dicitur stomacho conco-
 ctas fuisse nemo dubitat. In *protestantium* civitati-
 bus autem, si qui graviter deliquerint sacri ordinis
 viri, imperio eiusque foro criminali remittuntur,
 iudiciisque gravioribus onerati, torturæ alicubi
 etiam subijci solent. Nempe cum non reddi possit
 ratio idonea, cur de publicis criminibus accusa-
 ti illi, a tortura immunes esse debeant, cum
 aliis sortem eandem, vinculo saltem atque car-
 cere experiri solent, ut bene *ligati* sublatam
 ire queant dedecus, quod ecclesiæ & civitati
 moribus suis *dissolutis* intulisse visi fuerint.

§. X.

Flagra & flagella inter instrumenta jam ante
 retulimus, quibus *directores conscientiarum*

equulei machinam identidem adornare solent,
 ut, cum ceteris, non illa minus hæreant in
 oculis, in promptu & ad manus præsto sint,
 cum tergum, ceu *culcitram vibicibus* subji-
 dam, (a) prætor ipse jusserit. Fiebat impetus
 ille pridem reluctante, & non rarò quoq; damnan-
 te conscientia rei. Unde quid de Romanensium
flagellatione spontanea judicandum sit, promptum
 est videre. Proruunt illorum non pauci in insanas
 corporis sui dilacerationes, vim vitæ suæ sani-
 tatiqve inferunt, sanguinemqve, qui disciplinæ
 rigore & religioso patiendi desiderio isto effundit-
 tur, peccata expiare, atqve ad regnum diaboli
 destruendum non minimum conferre sibi per-
 svadent. *Hypopiasmum* Pauli, (b) qui stigmata
 Christi se in corpore portare insuper etiam ait,
 (c) auctoritatem superstitioni vanissimæ suæ præ-
 ferunt. Sed cum a gentilium sacris homogenea
 & heterogenea multa derivarint sectæ illius
 complices, hominibus extra ecclesiam *ματαιότατος*
εθελοθησκίας illius proxime deberi, vero magis
 simile videtur. Celebrabatur apud Lacedæmo-
 nios olim, idqve singulis annis festum *διαμασι-*
γώσεως, in quo ad Dianæ aram flagris cæde-
 ban-

bantur pueri (ne de feminis in honorem Bacchi se insigniter flagellantibus quid dicam) eaque non alacres solum tolerabant , sed de victoria invicem quoque certabant , in eo positâ , quis vulnera diutius magisque corpore suo perferre posset.

In quantum verò divinam legem & meriti Christi sufficientiam *Lytri* offendat canonica papularum disciplina isthæc , fori alius est decernere. Nosmet in foro politico occupati , cum noverimus torturæ , sicut pœnæ principem , si non unicum finem esse , saltem esse debere , ut ad agnitionem & abstinenciam à peccando , quorum interest , pervenire queant : in illorum vero fratrum cucullatorum passione , quatenus in se flagra ipsi deponunt , & sine dolore quoque sustinere aliis videri volunt , adeoque id , quod formam & finem sanctionis constituit , nullatenus obtineri possit : de deditione in egvuleum spontaneâ hæc ejusque indolentia & insensibilitate concludimus , *dorso stultorum* non male convenire. (d) Verum cum sine præcepto fiat , neque criminis alicujus civilis excutiendi causa instituat , torturæ propriæ sic dictæ speciem nullo modo constituit.

stituere, adeoque ab illa classe penitus & omnino expungendam esse.

(a) In quantum pœna & tormenti gemina species illa, quæ penes Moscovitas in viridi usu est, cum illa pristina exterarum gentium conscientia excutienda consuetudine conveniat, illi dicant, qui, quid tortores gentis ejus sibi permiserint; e contra vero sustinuerint illi, qui criminis alicujus delati essent, oculis ipsi suis non multo ante inspexerunt.

(b) 1. Cor. IX. 27.

(c) Galat. VI. 17.

(d) Proverb. XXVI. 2.

§. XL

ADvertus eos, qui in foro criminali civili aures suas obturant, ne quaestorum incantationibus ascultent, equuleum admoveri solent; itemque de pollutis sacris (a) quaestiones apud gentiles atque Christianos institutas fuisse, jam ante diximus. Sed quænam sint, & quot numero fuerint delicta illa, ad quæ eruenda equuleus in partes vocabatur, adeo non promptum est decernere. Homicidium, parricidium & rapinam secularium criminum, instar omnium e-

rant

rant, ad quæ manifestanda equivoce satellite ad-
 que ministro uti potuit quæstor. *Heresin &*
Simoniam, ceu rem sacram ad forum & pe-
 culium suum religionis periti traxerunt, sed
 quibus aliorum criminum infinitum cumulum,
 ævo progrediente, armata superstitione adjecit.
 Facit illorum mentionem prolixam *Boehmerus* ex
 illo Romane ecclesie magno bullario; cum ad-
 jecta episcopi venustâ & satis gravi illa, quod in
 ista serie crimina multa sint, quæ plane ignoret
 sanior jurisprudentia meliorque philosophia. quin,
 neque pauciora illa esse dicit, quæ pro gravissi-
 mis habeat forum seculare, virtutis autem spe-
 ciem induant in republica ecclesiastica. *Boehmeri*
 testem & interpretem *Thomasius* agit, cum quæ-
 sitores ecclesiasticæ pravitatis reprehendit, quod
 vitia in hominibus excutiant illa saltem, quæ
voluptatis sunt, quæ fere omnium, honestati
 vel minimum addictorum detestationem incur-
 runt: *Zelum* intempestivum verò, fraudes *pias*,
 hypocrisin altam & apertam, profundam domi-
 nandi libidinem & aucupiorum pia genera ut
 plurimum vitiosa, una cum aliis, in quibus cul-
 pa inest maxima, non nisi ex longinqvo adspi-
 ciant

ciant & observent, Memet cum ad illas lineas oleasque exspatiari non permittat institutum, qui de criminibus ad inquisitionem & equuleum spectantibus, plura scire desideraverit, *Boehmerum* ipsium ejusque parastatem *Thomastium* citatum conveniat. alterum in suis de iure ecclesiastico protestantium commentariis; hunc autem in illius, de processus inquisitorii origine & fati, proflus egregiâ dissertatione.

(v) *Sveton. Jul. Cap. 6. fin.*

§ XII.

Species torturæ diversas olim & hodie usitatas recensere, earumque apud varias gentes diversimode institutarum numerum inire velle, idem esset atque certa facere velle ea, quæ per se incertissima sunt, aberrationum a linea modos omnes, omnes pravarieationes legis, in digitos mittere velle. Quo enim in republica imperium propius abest a tyrannide, eo quoque questionum usum frequentiore, earundem varietatem & acerbiteratorem majorem usu venire, res est in propatulo posita. Tyrannorum in imperio romano morem fuisse excutiendi, & si fieri possit, abolendi conscientias eorum, quos lux

tyrannidi imminere suspicarentur, *historia au-*
guste scriptores passim loquuntur. De seculis,
 quæ nos propius attingunt & quidem præcipue
Hollandis dixisse sufficiat, quod apud eos subtili-
 us quoddam torture genus sit receptum, nem-
 pe admovent reo custodem, qui eundem dor-
 mire volentem, perenni compunctione a so-
 mno prohibebit. Torquentur in nonnullis *West-*
phalia locis vicinis, veneticæ aquæ frigidæ &
 calidæ per vices facta adspersione. A nostris
 finibus non procul, sunt qui miseri hominis
 summo vertici aquam, ex edito quocunque
 loco, guttatim affundunt: inque cranio tan-
 tum inde doloris sensum excitari & sensim
 augeri volunt, ut ad confessionem delicti non
 alius dari modus acrior, aut excogitari possit.
 Christianos liateis aut papyraceis vestibus o-
 lim induere gentiles, easque sulphure atque pice
 illeverunt; ut inter gemitus & ardores id quod
 vellent, non psallendum sed maledicendum,
 Christo eisdem compellerent. Confirmandæ
 religioni inventum idem posteris seculis pro
 miraculo intervuisse, *Poppo* gentium penes nos
 doctor (de quo antea) suo exemplo docet,

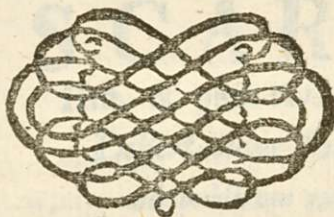
qui tunicam indutus ceratam, incendi vestem
 & in favillis redigi sine noxâ sustinuit. De
 jejunio, quomodo inter genera torturæ varia
 eaque gravissima, quibus inquisitores hæreticæ
 pravitatis suspectos de hæresi vexaverint, eccle-
 siæ stu receptum fuerit, *Janus Langlevs* in se-
 mestri: libris, non præter rem consuli meretur.
 In ecclesia Svecana eundem neque reprobatum
 fuisse morem inquirendi in hæreticam improbita-
 tem, *Vadstenense diarium* (a) apertissime indicat;
 idque sub exemplo *Hemmingi* cujusdam plebeji
 viri. Eundem, cum fratribus monasterii articulos
 nonnullos propoluisse, quorum alii contra fidem
Catholicam, alii contra decreta Sanctorum, aliqui
 contra regulam Salvatoris essent concepti; ipse
 verò (*Hemmingus*) beatæ virginis nuncium &
 apostolum semet vendicaret, ad episcopum pri-
 mum mox carcerem, quorum intererat, able-
 gaverunt, ubi jejunis confectus ad revocandum
 articulos suos omnes, pœnitentiæque semet subji-
 ciendum, necessitate urgente ultimâ compulsus
 fuit. Jocularis licentiæ scenam, qualem ador-
 navit sancta seculi simplicitas, exhibere, tanto

a re

(a) *Diarium Vadsten.* p. 87.

re præfenti minus alienum videtur, quanto vacor-
 diam pietatis, quæ majorum animis regna-
 vit, novisse, idem est atq; ad λογικὴν λατρείαν, quam
Paulus commendat, homines postliminio revo-
 casse. Ita verò de pœnitentiâ *Hemmingi* mo-
 do memorati auctor idem loquitur: processionem
 episcopo, clero & omni populo facientibus extra ec-
 clesiam, ipse nudatus usq; ad cingulum portavit
 struem lignorum in dorso & candelam ardentem
 in manibus. subsequendo & protestando, quod ad
 ignem deberet pro errore suo judicari, et-
 iam si in errorem reincideret.

S. D. G.

CAROLUS GUST. MELARTORUM

1715

ad diem 1. V. mens. Anni 1715.

ABDOL. ERAND. JOH. KIEMPEL, Reg. Acad. T.

